

УДК 342.951:37.014.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-3-08>

Ігор МАГДАЛІНА

кандидат технічних наук, доцент

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

ihor.mahdalina@dduvs.edu.ua

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

У статті досліджено адміністративно-правове регулювання й забезпечення реалізації освітньої функції держави, визначено поняття й механізм адміністративно-правового регулювання та забезпечення реалізації освітньої функції держави, розкрито їх системоутворювальні елементи.

Установлено, що під адміністративно-правовим регулюванням у сфері освіти варто розуміти систему правових норм, що визначають організацію освітнього процесу; права, обов'язки та відповідальність суб'єктів освітнього процесу; форми, методи, засоби та способи публічного адміністрування в галузі освіти, а також напрями реформування освітньої політики держави.

Під адміністративно-правовим забезпеченням реалізації освітньої функції держави варто розуміти систему правових норм, принципів, методів, засобів, інститутів, а також організаційно-правових заходів, які використовуються державою для регулювання й управління суспільними відносинами у сфері забезпечення доступу громадян до якісної освіти, формування умов для розвитку особистості, підготовки кваліфікованих кадрів, сприяння держави та приватних суб'єктів у розвитку освітньої інфраструктури. Механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації освітньої функції держави являє сукупність таких елементів: 1) адміністративно-правових норм, що визначають права й обов'язки учасників освітнього процесу, структуру та функції органів управління освітою, освітні стандарти, процедури ліцензування й акредитації освітніх закладів тощо; 2) принципів адміністративно-правового забезпечення реалізації освітньої функції держави; 3) форм, засобів і способів адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів реалізації освітньої функції держави, спрямованої на надання освітніх послуг, здійснення адміністративних процедур у сфері освіти, організації, контролю й оцінювання якості надання освітніх послуг; 4) видання актів застосування права – рішень органів публічної адміністрації в результаті реалізації повноважень у сфері публічного адміністрування системою освіти; 5) оскарження (адміністративного, судового) рішень, дій чи бездіяльності учасників освітнього процесу; 6) застосування заходів адміністративної та дисциплінарної відповідальності (до суб'єктів публічної адміністрації) за порушення законодавства у сфері освіти, а також усунення причин та умов, які зумовили настання таких порушень.

Ключові слова: освітня функція держави, адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правове забезпечення реалізації освітньої функції держави, механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації освітньої функції держави.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Адміністративно-правове забезпечення реалізації освітньої функції держави є важливим складником загального правового забезпечення реалізації основоположних функцій держави й відбувається сьогодні в надзвичайно складних умовах зовнішньо- та внутрішньополітичної нестабільності держави, пов'язаної із зовнішньою військовою агресією на територію України, необхідністю інтеграції вітчизняної освіти до європейського і світового освітніх просторів, а це вимагає постійного вдосконалення адміністративно-право-

вого регулювання, урахування всіх позитивних і негативних факторів і тенденцій розвитку освітньої галузі з метою забезпечення в процесі такого регулювання формування й реалізації ефективної державної освітньої політики задля прогресивного розвитку особистості, суспільства, нації та держави, захисту національних інтересів України. У Законі України «Про освіту» зазначено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1]. Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, «освіта – це основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені» [2]. Саме тому існує нагальна потреба у виваженій, розумній, далекоглядній, прозорій і відповідальній державній політиці в галузі освіти України, яка великою мірою залежить від досконалого й ефективного її адміністративно-правового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Дослідженню адміністративно-правового регулювання й забезпечення, його змісту й сутності в різних сферах життєдіяльності суспільства й держави, у тому числі й у сфері освіти, присвятило праці багато вітчизняних учених: В. Авер'янов, Д. Бахрах, А. Берлач, В. Бевзенко, Ю. Битяк, В. Галунько, В. Гарашук, І. Городецька, І. Гриценко, Т. Губанова, Є. Додін, І. Зозуля, Р. Калюжний, Т. Коломєць, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Музичук, В. Настюк, О. Проневич, В. Шкарупа й інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Але, з огляду на те що освітня галузь України стрімко розвивається й реформується, інтегрується в європейський і світовий освітній простір, це потребує й зміни та коригування державної політики у сфері освіти за допомогою адміністративно-правового регулювання, яке має базуватися на науковій основі, а це вимагає додаткових досліджень науковцями цієї проблематики з метою вироблення необхідних рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання державної освітньої політики.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження адміністративно-правового регулювання та забезпечення реалізації освітньої функції держави, визначення поняття й механізму адміністративно-правового регулювання та забезпечення реалізації освітньої функції держави, розкрити їх системоутворювальні елементи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Перед тим як визначити поняття й розкрити зміст механізму адміністративно-правового забезпечення реалізації освітньої функції держави, потрібно навести теоретичні положення щодо розмежування понять «адміністративно-правове забезпечення» й «адміністративно-правове регулювання».

Теоретичне осмислення й авторське поняття сутності та змісту адміністративно-правового регулювання наведено багатьма дослідниками в теорії адміністративного права, які загалом схильні до думки, що під адміністративно-правим регулюванням варто розглядати цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави загалом та окремих її сфера зокрема. Відповідно, комплекс цих адміністративно-правових засобів та інших правових явищ у сукупності становить механізм адміністративно-правового регулювання [3, с. 167].

У систематизованій теорії адміністративного права (тобто в підручниках) під адміністративно-правовим регулюванням розуміють цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення прав, свобод і публічних інтересів громадян і юридичних осіб, а також нормального функціонування держави. Воно здійснюється за допомогою системи правових норм, відносин та актів, які забезпечують організацію й регулювання діяльності органів виконавчої влади й інших суб'єктів у сфері державного управління. Відповідно, механізм адміністративно-правового регулювання – це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства й держави [4; 5; 6].

Так, Т. Коломосьць і П. Лютиков зазначають, що «органічними складові частини механізму адміністративно-правового регулювання є: 1) норми права; 2) акти реалізації норм права; 3) правові відносини. Функціональні складові частини механізму адміністративно-правового регулювання у визначенні науковців охоплюють: 1) юридичний факт; 2) правова свідомість суб'єктів адміністративно-правового регулювання; 3) законність; 4) акти тлумачення норм права; 5) акти застосування норм права» [7, с. 13].

О. Кузьменко до структури цього механізму включає такі елементи: «(засоби): норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; адміністративно-правові відносини; акти застосування норм адміністративного права; акти тлумачення норм адміністративного права; правосвідомість; правова культура; законність» [8, с. 135].

Стосовно сфери освіти, то можна визначити, що адміністративно-правове регулювання у сфері освіти – це система норм і принципів, які встановлюють порядок організації, управління та контролю за освітнім процесом з боку держави. Воно включає розробку й упровадження нормативно-правових актів, контроль за дотриманням законодавства в освітній сфері та забезпечення якості освіти.

В. Комзюк, дослідивши адміністративно-правове регулювання державної політики у сфері освіти України, пропонує його розуміти як «здійснюваний системою адміністративно-правових засобів, методів і форм цілеспрямований, результативний, нормативно-організаційний вплив на державну освітню політику з метою її формування і реалізації відповідно до потреб ефективного розвитку особистості, суспільства, нації та держави, забезпечення національних інтересів України, інтеграції освітньої галузі до міжнародного освітнього і наукового простору» [9, с. 187].

М. Клубань, досліджуючи адміністративно-правові засади впровадження електронної освіти в Україні, доходить висновку, що «адміністративно-правове регулювання впровадження електронної освіти – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини, які складаються у сфері здобуття електронної освіти з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського інформаційного суспільства та держави» [10, с. 14]. На думку автора, «адміністративно-правове забезпечення впровадження електронної освіти є надзвичайно складним і об'ємним інститутом адміністративного права, пронизаним багатьма вертикальними і горизонтальними зв'язками, що поєднує однорідні суспільні відносини: систему адміністративно-правового регулювання, правотворчість, правозастосування, правоохоронну діяльність, свою структуру, засоби і типи правового забезпечення, механізм адміністративно-правового забезпечення, джерела, принципи, тлумачення норм адміністративного права, адміністративно-правові відносини, статус суб'єктів адміністративного права, індивідуальні адміністративні акти, методи, режими, процедури, ефективність механізму адміністративно-правового регулювання та напрями адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти» [10, с. 15].

Є. Литвиненко, вивчаючи адміністративно-правове регулювання у сфері надання освітніх послуг, зазначає, що «структуру механізму адміністративно-правового регулювання у сфері надання освітніх послуг в Україні становлять: норми права – це неухильна норма поведінки, установлена в нормативно-правових актах для того, щоб доцільно та розумно здійснювати управління суспільними відносинами у сфері надання освітніх послуг, забезпечує реалізацію права на освіту, здійснювану уповноваженими суб'єктами незалежно від їхньої форми власності; акти реалізації норм права – це певні дії суб'єктів адміністративно-правових відносин, які спрямовані на практичне застосування правових приписів у сфері надання освітніх послуг; це адміністративно-правові відносини, які виникають між суб'єктом владних повноважень та особами у сфері надання освітніх послуг, діяльність яких регламентована в законодавчо закріплених адміністративно-правових нормах; правова свідомість (культура) – це система правової поведінки в адміністративно-правових відносинах, які виникають у сфері надання освітніх послуг; законність – дотримання встановлених правил поведінки всіма суб'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають у сфері надання освітніх послуг; акти реалізації норм права – це форма реалізації адміністративно-правових актів у діяльності суб'єктів у сфері надання освітніх послуг, що відображається в дотриманні певних правил поведінки під час здійснення суб'єктами освітньої діяльності своїх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків» [11, с. 228].

Р. Шокін доходить висновку, що «під механізмом адміністративно-правового регулювання якості освіти в Україні слід розуміти систему адміністративно-правових засобів, форм і методів, способів та іншого інструментарію, завдяки яким забезпечується якість освітньої діяльності, включає в себе такі складові елементи: 1) норми права, які регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення якості освіти; 2) правові відносини із забезпечення якості освіти; 3) суб'єкти правовідносин; 4) акти реалізації норм права» [11, с. 42]. На думку дослідника, «саме за допомогою вказаного механізму та його складових досягається відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартам та/або договорам надання освітніх послуг» [11, с. 42].

У свою чергу, О. Моргунов, розглядаючи особливості адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту, наголошує, що «адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту доцільно визначати як сукупність адміністративно-правових норм та інших адміністративно-правових засобів, за допомогою яких закріплюють, впорядковують, охороняють відносини за участю суб'єктів владних повноважень у вказаних сферах в інтересах людини, суспільства та держави через механізм адміністративно-правового регулювання. Механізм адміністративно-правового регулювання, об'єднуючи органічну (норми права, акти його реалізації, форми, методи, правові відносини) та функціональну (юридичні факти, правова свідомість, акти тлумачення права, акти застосування норм права) складові забезпечує втілення адміністративно-правового регулювання у правовій поведінці учасників адміністративних правовідносин на основі сприйняття та наступного відображення у соціально значущій діяльності адміністративних норм у формах дотримання та застосування» [13, с. 277].

Загалом варто зазначити, що адміністративно-правове регулювання у сфері освіти – це система правових норм, що визначають організацію, управління та контроль у галузі освіти, а також права й обов'язки суб'єктів освітнього процесу. Сфера правового регулювання цих норм охоплює встановлення правил, процедур і санкцій для забезпечення якості освіти, захисту прав учасників освітнього процесу та реалізації державної політики у сфері освіти. До сфери адміністративно-правового регулювання в галузі освіти варто зарахувати систему правових норм, які регулюють такі освітні напрями: 1) організацію освітньої діяльності – установлення типів закладів освіти, їх структури, порядку ліцензування й акредитації, а також вимог до освітніх програм і стандартів; 2) управління освітньою сферою – визначення повноважень органів управління освітою на різних рівнях (держав-

ному, регіональному, місцевому), а також їх взаємодію між собою й з іншими суб'єктами освітнього процесу; 3) контроль у сфері освіти – здійснення нагляду за дотриманням законодавства в галузі освіти, проведення перевірок, застосування санкцій до порушників і забезпечення якості освіти; 4) права й обов'язки учасників освітнього процесу – визначення прав учнів, студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників, батьків та інших учасників освітнього процесу, а також їхніх обов'язків щодо виконання освітніх програм і підтримки освітнього середовища; 5) адміністративну відповідальність у сфері освіти – застосування адміністративних стягнень до осіб, які порушують законодавство у сфері освіти, наприклад, за неналежне виконання обов'язків, порушення прав учасників освітнього процесу, недотримання освітніх стандартів.

Дещо по-іншому варто розуміти поняття «адміністративно-правове забезпечення», воно є більш широким поняттям, ніж «адміністративно-правове регулювання». Адміністративно-правове забезпечення – це система правових норм, принципів, методів, засобів, інститутів, а також організаційно-правових заходів, які використовуються державою для регулювання й управління суспільними відносинами у сфері публічного управління. Воно спрямоване на забезпечення ефективного функціонування державного апарату, реалізацію прав і свобод громадян, а також на підтримку публічного порядку й безпеки.

Наукові позиції щодо розуміння змісту цього поняття різняться. Так, Р. Ігонін включає до поняття «адміністративно-правове забезпечення» три компоненти: адміністративно-правове регулювання, реалізацію адміністративно-правових норм і встановлені нормами адміністративного права гарантії реалізації прав людини та громадянина [14, с. 42].

Л. Чистоклетов, О. Хитра зазначають, що «адміністративно-правове забезпечення – це адміністративно-правова основа впливу суб'єктів державно-владних повноважень на суспільні відносини у сфері публічного управління та їх діяльність, спрямована на формування, використання й удосконалення зазначеної основи з метою реалізації цілей адміністративного права. Механізм АПЗ є системою, яку утворюють юридичні та фізичні особи, завдяки діям котрих формується, функціонує й вдосконалюється це забезпечення, а також принципи, форми, методи адміністративно-правового регулювання та управлінські технології» [15, с. 175].

І. Шопіна, розглядаючи сутнісний зміст адміністративно-правового забезпечення, доходить думки, що таким забезпеченням є «система адміністративно-правових засобів та способів і процедур їх легалізації, що здійснюється з метою створення умов для всебічної реалізації прав, свобод та інтересів людини, громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності, а також інших суб'єктів адміністративно-правових відносин» [16, с. 144]. На думку В. Медяник, «адміністративно-правовим забезпеченням є здійснюване державою за допомогою адміністративно-правового інструментарію (методів, способів, засобів, процедур тощо) юридичне закріплення, охорона та захист суспільних відносин у соціальній сфері, діяльність органів публічної адміністрації, спрямована на регламентацію, створення умов, фактичне втілення у життя концепції соціальної держави та гарантування реалізації громадянами їх соціальних прав» [17, с. 93].

Д. Олійник доходить висновку, що «адміністративно-правове забезпечення є ціле-спрямованим управлінським процесом, в рамках якого суб'єкти публічної влади і громадянського суспільства, спираючись на норми та принципи адміністративного права, взаємодіють для створення умов, за яких публічне адміністрування здійснюється законно, ефективно і передбачувано; права і свободи людини не лише закріплюються на нормативно-правовому рівні, але реалізуються через гарантії і механізми охорони та захисту прав і свобод людини; динаміка публічних і приватних інтересів знаходить баланс у процедурно впорядкованій взаємодії суб'єктів адміністративного права» [18, с. 672].

Також варто звернути увагу на складові елементи адміністративно-правового забезпечення, або елементи механізму адміністративно-правового забезпечення. Зазвичай механізм адміністративно-правового забезпечення варто розуміти як сукупність правових норм, прин-

ципів, інститутів, форм і методів, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини у сфері публічного управління з метою реалізації прав і свобод людини, забезпечення законності й правопорядку. Він включає як правові засоби, так і організаційні та процесуальні аспекти діяльності публічної адміністрації. До таких елементів зазвичай зараховують: 1) адміністративно-правові норми, тобто правила поведінки, установлені державою, що регулюють діяльність публічної адміністрації та визначають права й обов'язки суб'єктів адміністративного права; 2) принципи адміністративного права як основні засади, якими керується публічна адміністрація в діяльності, наприклад, принцип верховенства права, законності, справедливості, обґрунтованості тощо; 3) інститути адміністративного права як сукупність правових норм, що регулюють певні види суспільних відносин у сфері публічного управління, наприклад, інститут адміністративної відповідальності, інститут ліцензування тощо; 4) форми та методи адміністративно-правового регулювання – способи впливу на суспільні відносини, що застосовуються органами публічної адміністрації, наприклад, видання нормативно-правових актів, укладання договорів, застосування примусових заходів; 5) акти застосування права – рішення органів публічної адміністрації, якими конкретизуються й реалізуються адміністративно-правові норми; 6) організаційні та процесуальні засади діяльності публічної адміністрації, які включають структуру, повноваження й порядок діяльності органів виконавчої влади, що забезпечують реалізацію адміністративно-правових норм.

Існують деякі авторські тлумачення поняття й змісту адміністративно-правового забезпечення у сфері освіти. Так, професорка О. Яра доводить, що «адміністративно-правове забезпечення вищої юридичної освіти в Україні – це система засад, інструментів і процедур, які здійснюються суб'єктами публічної адміністрації на основі норм адміністративного права з метою надання студентам галузі знань «Право» якісних знань й інших можливостей відповідно до європейських стандартів, створення належних умов для творчої праці науково-педагогічних працівників» [19, с. 32]. На її думку, «за змістом адміністративно-правове забезпечення вищої освіти є системою норм адміністративного права, основоположних засад (концепцій, доктрин і принципів правового регулювання), адміністративно-правових відносин та адміністративного інструментарію (форм і методів адміністративної діяльності та адміністративних процедур), які в сукупності формують комплексний інститут адміністративного права, що наповнений численними вертикальними і горизонтальними зв'язками, поєднує однорідні суспільні відносини; в Україні діють стандарти вищої освіти, відповідно до яких визначені компетенції випускника щодо здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі професійної правничої діяльності та у процесі навчання; сучасна науково-педагогічна природа вищої освіти розвивається в нерозривному зв'язку з ЄС, зараз – шляхом реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС, згідно з якою здійснюється реформування та модернізація систем вищої освіти, сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу, підвищення якості та важливості вищої освіти, поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами та мобільності студентів і викладачів» [19, с. 32].

В. Резніченко під адміністративно-правовим забезпеченням вищої освіти в Україні розуміє «систему концепцій, принципів та інших засад, адміністративно-правового статусу здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, а також суб'єктів публічної адміністрації які здійснюють адміністративно правове регулювання із розкриттям законодавчо прописаної компетенції використання певного публічного інструментарію щодо задоволення прав студентів на якісну вищу освіту, публічного інтересу суспільства отримувати висококваліфікованих та патріотично вихованих випускників ЗВО та визначення особливостей публічного адміністрування у певних галузях та сферах вищої школи на основі реалізації норм адміністративного права» [20, с. 150].

Професор М. Курко сформулював, що «змістом адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні є наступні положення: здійснювати публічне забезпечення

вищої освіти в Україні – це означає надавати студентам якісні знання відповідно до стандартів, що відповідають європейським, задовольняти студентів і науково-педагогічних працівників усім необхідним для належного проведення занять і патріотичного виховання, надавати студентам, які не мають можливості забезпечити себе за рахунок приватної ініціативи, достатні кошти для достойного навчання; адміністративно-правове забезпечення вищої освіти – це система засад, інструментів і процедур публічного адміністрування цілеспрямованого нормативно-організаційного впливу норм адміністративного права, які розвивають та уточнюють конституційні норми, що визначають теоретико-правові засади функціонування вищої освіти з метою створення належних умов для реалізації студентам права на якісну вищу освіту та інших їх прав й інтересів, публічного інтересу держави й суспільства в цілому; за змістом адміністративно-правове забезпечення вищої освіти є системою норм адміністративного права, основоположних засад (концепцій, доктрин і принципів правового регулювання), адміністративно-правових відносин та адміністративного інструментарію (форм і методів адміністративної діяльності та адміністративних процедур), які в сукупності формують комплексний інститут адміністративного права, що наповнений численними вертикальними і горизонтальними зв'язками, поєднує однорідні суспільні відносини; в Україні діють стандарти вищої освіти, відповідно до яких визначені компетенції випускника щодо здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі професійної правничої діяльності та у процесі навчання; сучасна науково-педагогічна природа вищої освіти розвивається в нерозривному зв'язку з ЄС, зараз – шляхом реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС, згідно з якою здійснюється реформування та модернізація систем вищої освіти, сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу, підвищення якості й важливості вищої освіти, поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами та мобільності студентів і викладачів» [21, с. 28].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На підставі узагальнення вищезазначених положень доходимо таких висновків. Під адміністративно-правовим регулюванням у сфері освіти варто розуміти систему правових норм, що визначають організацію освітнього процесу; права, обов'язки та відповідальність суб'єктів освітнього процесу; форми, методи, засоби та способи публічного адміністрування в галузі освіти, а також напрями реформування освітньої політики держави.

Під адміністративно-правовим забезпеченням реалізації освітньої функції держави варто розуміти систему правових норм, принципів, методів, засобів, інститутів, а також організаційно-правових заходів, які використовуються державою для регулювання й управління суспільними відносинами у сфері забезпечення доступу громадян до якісної освіти, формування умов для розвитку особистості, підготовки кваліфікованих кадрів і сприяння держави і приватних суб'єктів у розвитку освітньої інфраструктури. Адміністративно-правове забезпечення освіти в Україні передбачає комплекс правових норм та інститутів, що регулюють діяльність освітніх закладів, відносини між учасниками освітнього процесу, а також взаємодію з державними органами у сфері освіти.

Механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації освітньої функції держави включає комплекс правових норм, органів управління освітою, їхніх повноважень і процедур, спрямованих на регулювання й організацію освітнього процесу, а також на контроль за його ефективністю й відповідністю встановленим стандартам. Механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації освітньої функції держави являє сукупність таких елементів: 1) адміністративно-правових норм, що визначають права й обов'язки учасників освітнього процесу, структуру та функції органів управління освітою, освітні стандарти, процедури ліцензування й акредитації освітніх закладів тощо; 2) принципів адміністративно-правового забезпечення реалізації освітньої функції держави як основних засад, якими керується публічна адміністрація в діяльності, наприклад, принцип рівності в праві

на здобуття освіти, безоплатності повної загальної середньої освіти, законності здійснення освітнього процесу, гарантування якості освітніх послуг тощо; 3) форм, засобів і способів адміністративно-правового регулювання – діяльності суб'єктів реалізації освітньої функції держави, спрямованої на надання освітніх послуг, здійснення адміністративних процедур у сфері освіти, організації, контролю й оцінювання якості надання освітніх послуг; 4) видання актів застосування права – рішень органів публічної адміністрації в результаті реалізації повноважень у сфері публічного адміністрування системою освіти; 5) оскарження (адміністративного, судового) рішень, дій чи бездіяльності учасників освітнього процесу; 6) застосування заходів адміністративної та дисциплінарної відповідальності (до суб'єктів публічної адміністрації) за порушення законодавства у сфері освіти, а також усунення причин та умов, які зумовили настання таких порушень.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
2. Про затвердження Національної доктрини розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>.
3. Бевзенко В.М. Сутність та поняття адміністративно-правового регулювання. *Вісник господарського судочинства*. 2006. № 3. С. 162–167.
4. Адміністративне право України: підручник / П. Діхтієвський, Ю. Вашенко, Н. Задирака, В. Пашинський, В.Клинчук та інші ; за заг. ред. П. Діхтієвського. Київ : Людмила, 2023. 772 с.
5. Загальне адміністративне право : підручник / за заг. ред. Р.С. Мельника. 2-е видання. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 688 с.
6. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. 4-е видання. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
7. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т.О. Коломосьць. 2-е вид., змін. і доп. Київ : Істина, 2012. 528 с.
8. Адміністративне право зарубіжних країн : курс лекцій / О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, О.Є. Користін та ін. ; за ред. О.В. Кузьменко. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 528 с.
9. Комзюк В.Т. Адміністративно-правове регулювання державної політики у сфері освіти України. *Forum Prava*. 2017. № 5. 181–188.
10. Клубань М.В. Адміністративно-правові засади впровадження електронної освіти в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України. Київ, 2019. 20 с.
11. Литвиненко Є.В. Адміністративно-правове регулювання у сфері надання освітніх послуг в Україні : дис. ... докт. філос. : 081 «Право» / Сумський державний університет. Суми, 2023. 275 с.
12. Щокін Р.Г. Адміністративно-правове забезпечення державної політики у галузі освіти. *Наукові праці МАУП. Серія «Юридичні науки»*. Київ, 2017. Вип. 54(3). С. 37–44.
13. Моргунів О.А. Поняття та механізм адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 274–277.
14. Ігонін Р. Проблема доктринального визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення». *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2(40). С. 37–43.
15. Чистоклетов Л., Хитра О. Поняття адміністративно-правового забезпечення та його механізму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2020. № 3(27). С. 173–178.
16. Шопіна І.М. Феномен адміністративно-правового забезпечення в адміністративному праві України. *Наука і правоохорона*. 2018. № 4(42). С. 143–144.
17. Медяник В.А. Адміністративно-правове забезпечення державної соціальної політики в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 424 с.
18. Олійник Д.М. Поняття адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо розвитку і функціонування ринку віртуальних активів в Україні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. № 3(33). С. 669–673.

19. Яра О. Поняття адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права* : збірник наукових праць. 2019. Вип. 1. С. 25–32.
20. Резніченко В.О. Поняття адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 7(109). С. 144–150.
21. Курко М.Н. Адміністративно-правове регулювання вищої освіти в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 40 с.

References

1. Pro osvitu [About education]: Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2017. № 38–39. St. 380 [in Ukr.].
2. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi doktryny rozvytku osvity [On the approval of the National Doctrine of Educational Development]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17 kvitnia 2002 roku № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> [in Ukr.].
3. Bevzenko, V.M. (2006) Sutnist ta poniattia administratyvno-pravovoho rehulivannia [The essence and concept of administrative and legal regulation]. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva*. № 3. S. 162–167 [in Ukr.].
4. Dikhtievskiy, P., Vashenko Yu., & Zadyraka N., & Pashynskiy V., & Klynchuk V. (2023) *Administrativne pravo Ukrainy: pidruchnyk* [Administrative Law of Ukraine: Textbook]. Kyiv: «Vydavnytstvo Liudmyla», 772 s. [in Ukr.].
5. Melnyk, R.S. (2022) *Zahalne administrativne pravo: pidruchnyk* [General Administrative Law: Textbook]. Druhe vydannia. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 688 s. [in Ukr.].
6. Halunko, V., Dikhtievskiy P., Kuzmenko O. (2021) *Administrativne pravo Ukrainy. Povnyi kurs : pidruchnyk* [Administrative Law of Ukraine. Full Course: Textbook]. Vydannia chetverte. Kherson : OLDI-PLiUS, 656 s. [in Ukr.].
7. Kolomoiets, T.O. (2012) *Administrativne pravo Ukrainy: Pidruchnyk*. [Administrative Law of Ukraine: Textbook] Vyd. 2, zmin, i dop. K.: Istyna, 528 s. [in Ukr.].
8. Kuzmenko, O.V., Pastukh I.D. & Korystin O.Ye. (2014) *Administrativne pravo zarubizhnykh krain : kurs leksii* [Administrative Law of Foreign Countries: Lecture Course]. K. : Yurinkom Inter, 528 s. [in Ukr.].
9. Komziuk, V.T. (2017) *Administrativno-pravove rehulivannia derzhavnoi polityky u sferi osvity Ukrainy* [Administrative and Legal Regulation of State Policy in the Field of Education of Ukraine]. *Forum Prava*, № 5. S. 181–188. [in Ukr.].
10. Kluban, M.V. (2019) *Administrativno-pravovi zasady vprovadzhennia elektronnoi osvity v Ukraini* [Administrative and Legal Principles of the Implementation of Electronic Education in Ukraine]. *Dysertatsiia na здобuttia naukovoho stupenia kandydata yurydychnykh nauk za spetsialnistiu 12.00.07 «Administrativne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo»*. Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. Kyiv, 20 c. [in Ukr.].
11. Lytvynenko, Ye.V. (2023) *Administrativno-pravove rehulivannia u sferi nadannia osvitnikh posluh v Ukraini* [Administrative and Legal Regulation in the Field of Provision of Educational Services in Ukraine]. *Dysertatsiia na здобuttia naukovoho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 – Pravo*. Sumskiy derzhavnyi universytet, Sumy, 275 [in Ukr.].
12. Shchokin, R.H. (2017) *Administrativno-pravove zabezpechennia derzhavnoi polityky u haluzi osvity* [Administrative and Legal Support of State Policy in the Field of Education]. *Naukovi pratsi MAUP*. Seriya: Yurydychni nauky. Kyiv. Vyp. 54(3). S. 37–44 [in Ukr.].
13. Morhunov, O.A. (2019) *Poniattia ta mekhanizm administrativno-pravovoho rehulivannia publichnogo administruvannia sfer fizychnoi kultury i sportu* [The Concept and Mechanism of Administrative and Legal Regulation of Public Administration in the Fields of Physical Culture and Sports]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 3. S. 274–277 [in Ukr.].
14. Ihonin, R. (2015) *Problema doktrynalnogo vyznachennia poniattia «administrativno-pravove zabezpechennia»* [The Problem of Doctrinal Definition of the Concept of «Administrative and Legal Support»]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 2 (40). S. 37–43 [in Ukr.].
15. Chystokletov, Leontii, Khytra, Oleksandra. (2020) *Poniattia administrativno-pravovoho zabezpechennia ta yoho mekhanizmu* [The Concept of Administrative and Legal Support and Its Mechanism]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu «Lvivska politehnika»*. Seriya: «Yurydychni nauky» № 3 (27), S. 173–178 [in Ukr.].

16. Shopina, I.M. (2018) Fenomen administratyvno-pravovoho zabezpechennia v administrativnomu pravi Ukrainy [The Phenomenon of Administrative and Legal Support in the Administrative Law of Ukraine]. *Nauka i pravookhorona*. № 4(42). S. 143–144 [in Ukr.].

17. Medianyuk, V.A. (2021) Administratyvno-pravove zabezpechennia derzhavnoi sotsialnoi polityky v Ukraini [Administrative and Legal Support of State Social Policy in Ukraine] : *dys. ... d-ra yuryd. nauk* : 12.00.07. Zaporizhzhia, 424 s. [in Ukr.].

18. Oliinyk, D.M. (2024) Poniattia administratyvno-pravovoho zabezpechennia derzhavnoi polityky shchodo rozvytku i funktsionuvannia rynku virtualnykh aktyviv v Ukraini [The Concept of Administrative and Legal Support of State Policy on the Development and Functioning of the Virtual Assets Market in Ukraine]. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*. № 3(33). S. 669–673 [in Ukr.].

19. Yara, O. (2019) Poniattia administratyvno-pravovoho zabezpechennia vyshchoi yurydychnoi osvity v Ukraini. Naukovyĭ visnyk publichnogo ta pryvatnogo prava [The concept of administrative and legal support of higher legal education in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats*. Vypusk 1. 2019. S. 25–32 [in Ukr.].

20. Reznichenko, V.O. (2020) Poniattia administratyvno-pravovoho zabezpechennia vyshchoi osvity v Ukraini [The concept of administrative and legal support of higher education in Ukraine]. *YURYDYCHNA NAUKA*. № 7(109). 2020. S. 144–150 [in Ukr.].

21. Kurko, M.N. (2010) Administratyvno-pravove rehuluvannia vyshchoi osvity v Ukraini [Administrative and legal regulation of higher education in Ukraine]: *avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk* : 12.00.07. Kharkiv, 40 s. [in Ukr.].

ABSTRACT

Ihor Mahdalina. Concept and content of the mechanism of administrative and legal ensurance of the implementation of the educational function of the state

The article examines administrative and legal regulation and ensuring the implementation of the educational function of the state, defines the concept and mechanism of administrative and legal regulation and ensuring the implementation of the educational function of the state, reveals their system-forming elements.

It is established that administrative and legal regulation in the field of education should be understood as a system of legal norms that determine the organization of the educational process; rights, obligations and responsibilities of subjects of the educational process; forms, methods, means and methods of public administration in the field of education, as well as directions for reforming the state's educational policy.

Administrative and legal support for the implementation of the educational function of the state should be understood as a system of legal norms, principles, methods, means, institutions, as well as organizational and legal measures used by the state to regulate and manage public relations in the field of ensuring citizens' access to quality education, forming conditions for personal development, training qualified personnel, and assisting the state and private entities in the development of educational infrastructure. The mechanism of administrative and legal support for the implementation of the educational function of the state is a set of the following elements: 1) administrative and legal norms that determine the rights and obligations of participants in the educational process, the structure and functions of education management bodies, educational standards, procedures for licensing and accreditation of educational institutions, etc.; 2) principles of administrative and legal support for the implementation of the educational function of the state; 3) forms, means and methods of administrative and legal regulation of the activities of subjects implementing the educational function of the state aimed at providing educational services, implementing administrative procedures in the field of education, organizing, controlling and assessing the quality of providing educational services; 4) issuance of acts of application of law – decisions of public administration bodies as a result of the exercise of powers in the field of public administration of the education system; 5) appeal (administrative, judicial) decisions, actions or inaction of participants in the educational process; 6) application of administrative and disciplinary liability measures (to public administration entities) for violations of legislation in the field of education, as well as elimination of the causes and conditions that led to the occurrence of such violations.

Key words: *educational function of the state, administrative and legal regulation, administrative and legal support for the implementation of the educational function of the state, mechanism for administrative and legal support for the implementation of the educational function of the state.*

Надійшла до редакції: 27.08.2025
Прийнято до друку після рецензування: 05.09.2025
Опубліковано: 14.11.2025